

uit Singapore) veelal slechts tien etmalen in beslag nam, maar in '43 kon zulk een reis al drie tot vier weken duren en in '44, toen de Japanse schepen dicht onder de kust van Frans-Indo-China en China bleven, twee tot drie maanden. Menigmaal gaven de kampoudsten aan boord van de transportschepen zich moeite voor een betere behandeling van hun medegevangenen. Succes hadden zij niet. De verantwoordelijke Japanse scheeps- en andere officieren plachten met lagere Japanse militairen al geen enkele consideratie te hebben, laat staan met krijgsgevangenen. Kapitein Meys die op 16 oktober '42 Priok verliet met het transport van bijna zevenhonderd krijgsgevangenen naar Japan, werd op 27 oktober in Singapore met die bijna zevenhonderd (en ca. zevenhonderd andere krijgsgevangenen) aan boord gebracht van een Japans schip waar die ca. veertienhonderd mannen gelegerd werden op het tussendek en, bovenop bauxiet, in de twee achterste ruimen. Een week na vertrek brak een dysenterie-epidemie uit. Het schip deed Saigon aan. Daar en in nog een tweede haven verzocht Meys de Japanse officier die het transport begeleidde, diegenen die het ernstigst ziek waren, in een hospitaal te doen opnemen – 'het motief dat de patiënten anders zouden sterven, werd', aldus Meys, 'beantwoord met: *'I am sorry, but let them die.'*'¹

Dit ene transport deed meer dan dertig van de van Java afkomstige krijgsgevangenen bezwijken. Meys kwam met de zijnen na een maand varen in Japan aan. Enkele weken later arriveerde er een schip waarop tachtig van de ca. duizend krijgsgevangenen bezweken waren, terwijl nog meer dan tweehonderd aan de wal stierven. Dit gebeuren leidde er toe dat de militaire autoriteiten te Tokio een order uitvaardigden van de volgende inhoud: 'Voorkomen moet worden dat een te groot percentage van de krijgsgevangenen tijdens het transport overlijdt; meer dan 15 procent is niet te verantwoorden.'²

★

Enkele slooptransporten willen wij beschrijven wanneer wij de ervaringen van de desbetreffende groepen krijgsgevangenen weergeven, maar andere transporten verdienen hier reeds vermelding en dan in de eerste

¹ P. J. C. Meys: 'Rapport' (26 sept. 1945), p. 3 (IC, 1095). ² Aangehaald in H. L. Leffelaar en E. van Witsen: *Werkers aan de Birma-spoorweg* (1982), p. 98 (verder aan te halen als: Leffelaar en van Witsen).